3–4-SINF O‘QUVCHILARIDA INGLIZ TILIDAGI KOMMUNIKATIV KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISHGA YO‘NALTIRILGAN INTERFAOL TOPSHIRIQLAR TIZIMI

Yoqubjanova Mohlaroyim Abdumalik qizi
Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti tayanch doktoranti

Received: 16.10.2026
Revised: 17.10.2026
Accepted: 19.10.2026

Kalit so‘zlar: kommunikativ ko‘nikmalar, interfaol topshiriqlar, 3–4-sinf, ingliz tili, tinglab tushunish, gapirish, raqamli platformalar, baholash mezonlari.

Annotatsiya. Ushbu tezisda 3–4-sinf o‘quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan interfaol topshiriqlar tizimini tashkil etish masalalari yoritiladi. Tinglab tushunish va gapirish ko‘nikmalarini o‘zaro bog’liq holda rivojlantirish tamoyillari asosida topshiriqlarni bosqichma-bosqich tuzish yo‘llari tavsiflanadi. “Listen and Match”, “Listen and Choose”, “Ask Your Friend” hamda “Look, Listen and Tell” kabi amaliy mashqlar, ularni raqamli platformalarda qo‘llash usullari va baholash mezonlari taklif etiladi.

KIRISH

Boshlang’ich ta’limda ingliz tilini o‘qitishdan ko‘zlangan muhim maqsadlardan biri o‘quvchilarning sodda muloqot vaziyatlarida til vositalaridan foydalana olishiga zamin yaratishdir. Buning uchun o‘quvchilar so‘z va grammatik shakllarni tanib olish bilan cheklanmay, ularni tinglash, savollarga javob berish, fikr bildirish va suhbatda qatnashish jarayonida qo‘llashlari lozim. 3–4-sinf o‘quvchilarining til tajribasi va ehtiyojlari turlicha bo‘lishi mumkin. Shu sababli topshiriqlar tizimi osondan murakkabga qarab tashkil etilishi, ko‘rgazmali tayanchlar bilan ta’minlanishi va o‘quvchini bosqichma-bosqich mustaqil muloqotga olib kelishi kerak. Interfaol raqamli platformalar bunday faoliyatlarni rang-barang shaklda taqdim etish va o‘quvchilarning ishtirokini faollashtirish uchun qo‘shimcha imkoniyat yaratadi. Tezisning maqsadi 3–4-sinf o‘quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan interfaol topshiriqlar tizimini tavsiflash, amaliy mashqlarni taklif etish va ularni baholash bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

TOPSHIRIQLAR TIZIMINING NAZARIY-METODIK ASOSLARI

Interfaol topshiriqlar tizimi — umumiy ta’limiy maqsadga xizmat qiladigan, o‘zaro mantiqiy bog’langan va murakkablik darajasi izchil oshib boradigan mashqlar majmuasidir. Bunday tizimda topshiriqlar alohida-alohida bajariladigan mashqlar yig’indisi bo‘lib qolmay, o‘quvchini til materialini tushunishdan uni muloqotda qo‘llashga olib boradi. Kommunikativ yondashuvda til o‘rganishning mazmunli vaziyatlarda kechishi muhim. CEFR Companion Volume til faoliyatini, jumladan,

qabul qilish, mahsulot yaratish va o‘zaro muloqot jarayonlarini farqlaydi (Council of Europe, 2020). Boshlang’ich sinflarda bu yondashuv tinglangan axborotni anglash, unga mos javob berish va suhbatni davom ettirish kabi topshiriqlar orqali amalga oshirilishi mumkin. Topshiriqlar tizimini besh bosqichda tashkil etish tavsiya etiladi: 1) tayyorgarlik va tayanch lug’at bilan tanishish; 2) audio yoki matnni tinglab mazmunni anglash; 3) tushunishni tekshirish; 4) og’zaki muloqotda til materialini qo‘llash; 5) natijani baholash va refleksiya. Har bir bosqich keyingi faoliyat uchun zarur tayanchni yaratadi. Topshiriqlarni tanlashda o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, mavzuning tanishligi, audio materialning davomiyligi, lug’at murakkabligi va bajarish uchun ajratilgan vaqt hisobga olinadi. O‘quvchiga haddan tashqari ko‘p yangi til materiali berish o‘rniga, cheklangan miqdordagi so‘z va iboralarni turli vaziyatlarda qo‘llashga imkon yaratish maqsadga muvofiq.

1-TOPSHIRIQ: LISTEN AND MATCH

Ushbu topshiriqning maqsadi tinglab tushunish va eshitilgan so‘zlarni tasvirlar bilan moslashtirish ko‘nikmasini rivojlantirishdir. Mashq 3-sinfda “Food and Drinks” mavzusida qo‘llanishi mumkin. O‘qituvchi apple, bread, milk, banana va water so‘zlari qatnashgan audioyozuvni tayyorlaydi. O‘quvchilar so‘zlarni tinglaydi va ekrandagi yoki bosma varaqdagi mos rasmlarni tanlaydi. Topshiriqni Wordwall yoki LearningApps platformasida moslashtirish mashqi sifatida tashkil etish mumkin. Dastlab o‘qituvchi so‘zlarni bir marta tinglatadi, keyin o‘quvchilarga mustaqil bajarish uchun vaqt beradi. Mashqdan keyin tinglangan so‘zlar og’zaki nutqda qo‘llanadi: “What is your favourite fruit?”, “Do you like milk?” va “What do you eat for breakfast?” Javob namunasi: “My favourite fruit is a banana.” yoki “Yes, I like milk.” O‘quvchilar juftlikda savol berib, javob qaytaradi. Shunday qilib, mashq tinglash va lug’atni tanish darajasida qolmay, og’zaki muloqotga ulanadi. Zarur bo‘lsa, o‘qituvchi gap boshlovchi iboralarni doskaga yozib qo‘yadi.

2-TOPSHIRIQ: LISTEN AND CHOOSE

Topshiriqning maqsadi qisqa audio matndan asosiy va aniq axborotni ajratishdir. “My Daily Routine” mavzusida o‘qituvchi quyidagi matnni o‘qib beradi yoki audio shaklida taqdim etadi: “Hello! My name is Anna. I get up at seven o’clock. I have breakfast at half past seven. I go to school at eight o’clock. In the evening, I read a book.” O‘quvchilar quyidagi savollarga javob beradi: “What time does Anna get up?”, “When does she have breakfast?”, “What time does she go to school?” va “What does she do in the evening?” Savollarga javob variantlari rasmlar, vaqt ko‘rsatkichlari yoki qisqa yozuvlar ko‘rinishida berilishi mumkin. Metodik jihatdan birinchi tinglashda umumiy mazmunni tushunish, ikkinchi tinglashda esa aniq ma’lumotni topish vazifasini berish foydali. Keyin o‘quvchilar o‘z kun tartibi haqida ikki yoki uchta gap aytadi: “I get up at seven. I go to school at eight.” Bu bosqich tinglangan matnni shaxsiy tajriba bilan bog’lashga xizmat qiladi.

3-TOPSHIRIQ: ASK YOUR FRIEND

Ushbu mashq savol tuzish, suhbatdoshning javobini tushunish va muloqotni davom ettirishga qaratiladi. “Hobbies” mavzusida o‘quvchilar juftliklarga ajratiladi. Ularga “What do you like doing?”, “Can you swim?”, “Do you like playing football?” va “What is your favourite game?” kabi savollar beriladi. Namuna dialog: A: “What

do you like doing?" B: "I like drawing." A: "Can you draw animals?" B: "Yes, I can. I can draw a cat." Keyin o'quvchilar rollarini almashtiradi. Mashq yakunida har bir o'quvchi sherigi haqida ikki gap aytadi: "My friend likes drawing. She can draw animals." Bu mashqda o'qituvchi o'quvchilarning faqat grammatik to'g'riligiga emas, balki savol-javobda qatnashishi, sherigini tinglashi va fikrini tushunarli ifodalashiga ham e'tibor beradi. Til darajasi pastroq o'quvchilarga tayanch iboralar, yuqoriroq darajadagilarga esa qo'shimcha savollar yoki javobni izohlash vazifasi berilishi mumkin.

4-TOPSHIRIQ: LOOK, LISTEN AND TELL

Mashqning maqsadi rasm va audio matn asosida izchil og'zaki nutq tuzishdir. "A Day in the Park" mavzusida o'qituvchi parkdagi bolalar tasvirlangan rasmni namoyish etadi. O'quvchilar rasmni kuzatadi va keyin matnni tinglaydi: "It is Sunday. Tom and his sister are in the park. Tom is riding a bike. His sister is feeding the birds. The weather is sunny." Tinglashdan keyin "Where are Tom and his sister?", "What is Tom doing?", "What is his sister doing?" va "How is the weather?" savollari beriladi. O'quvchilar javoblarni aytadi va rasm asosida uch-to'rt gapdan iborat qisqa hikoya tuzadi. Masalan: "Tom is in the park. He is riding a bike. His sister is feeding the birds. It is sunny." Ushbu topshiriq tinglab tushunish, so'z boyligi va gaplarni mazmunan bog'lash ko'nikmalarini birlashtiradi. Zarur hollarda o'qituvchi "I can see…", "He is…", "She is…" kabi tayanch konstruksiyalarni beradi. Keyingi mashg'ulotlarda tayanchlar bosqichma-bosqich kamaytirilishi mumkin.

BAHOLASH MEZONLARI VA METODIK TAVSIYALAR

Interfaol topshiriqlar tizimining natijalarini kuzatish uchun oldindan aniq mezonlar belgilash zarur. Quyidagi namunaviy jadval to'rtta yo'nalishni qamrab oladi: tinglab tushunish, savollarga javob berish, gap tuzish va muloqotda ishtirok etish. Har bir mezon 0 dan 2 ballgacha baholanadi. 2 ball — o'quvchi vazifani mustaqil va mazmunan to'g'ri bajaradi; 1 ball — vazifani qisman bajaradi yoki tayanch yordamiga muhtoj; 0 ball — topshiriqni bajara olmaydi. To'rtta mezon bo'yicha eng yuqori natija 8 ballni tashkil etadi. Mazkur jadval metodik namuna bo'lib, uni sinfning til darajasi va o'quv dasturiga muvofiq moslashtirish lozim. Baholashda xatolar soni bilan bir qatorda, o'quvchining eshitilgan axborotni tushunishi, mazmunan mos javob berishi va muloqotda ishtirok etishi ham hisobga olinadi. O'qituvchi topshiriqdan keyin qisqa, aniq va qo'llab-quvvatlovchi qayta aloqa beradi. O'quvchilarga o'z javobini tekshirish, sherigining fikrini tinglash va xatolarini tuzatish imkoniyati yaratiladi. Raqamli platformalardan foydalanishda texnik imkoniyatlar, internetga ulanish va qurilmalar soni ham hisobga olinishi kerak. Agar barcha o'quvchilarda alohida qurilma bo'lmasa, topshiriqni proyektor orqali jamoaviy bajarish, kichik guruhlarga ajratish yoki bosma kartochkalardan foydalanish mumkin. Muhimi, texnologiya ta'lim maqsadiga xizmat qilishi va o'quvchilarning og'zaki muloqot vaqtini kamaytirmasligi kerak.

XULOSA

3–4-sinf o'quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda interfaol topshiriqlar tizimi tinglashdan tushunishga, tushunishdan esa og'zaki qo'llashga olib boradigan izchil bosqichlarga asoslanishi lozim. "Listen

and Match", "Listen and Choose", "Ask Your Friend" va "Look, Listen and Tell" kabi mashqlar til materialini mazmunli vaziyatlarda qo'llashga imkon beradi. Interfaol platformalar topshiriqlarni ko'rgazmali va qiziqarli shaklda tashkil etishga yordam beradi, biroq kommunikativ natija o'quvchining faol nutqiy ishtiroki va o'qituvchining metodik boshqaruviga bog'liq. Shu bois raqamli mashqlar savol-javob, dialog, hikoya tuzish va juftlikdagi hamkorlik bilan davom ettirilishi zarur. Kelgusida mazkur topshiriqlar tizimini tajriba-sinov jarayonida qo'llash, o'quvchilarning dastlabki va yakuniy ko'rsatkichlarini taqqoslash hamda natijalar asosida metodik tavsiyalarni takomillashtirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment — Companion Volume. Council of Europe Publishing.
2. Mayer, R. E. (2009). Multimedia Learning (2nd ed.). Cambridge University Press.
3. Wordwall. (n.d.). Features. https://wordwall.net/features
4. LearningApps.org. (n.d.). LearningApps — Interactive learning modules. https://learningapps.org/